Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків: Константа. – 2005. – с.172-175. *Салимовский* В.А. Речевые жанры научного эмпирического текста// Текст: стереотип и творчество/ Межвузовский сб. научных трудов. Пермский государственный университет. – Пермь:www.psu.ru. – 1998. – с.29-42. *Самохина* (Дмитренко) В.А. Проблемы функционально-коммуникативной стилистики фольклорного текста// Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. - №667. – Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків: Константа. – 2005. – с.172-175. *Самохина* (Дмитренко) В.А. Функционально- коммуникативная стилистика текста: проблемы и пути решения// Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. - №725. – Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Харків: Константа. – 2006. – с.125-129. *Селиванова* Е.А. Когнитивная ономасиология (монография). – К.: Фитосоциоцентр. – 2000. – 247с. *Сидоров* Е.В. Проблемы речевой системности. – М.: Наука. – 1987. – 139с. *Сидоров* Е.В. Онтология дискурса. – М.: Издательство ЛКИ. – 2008. – 232с. *Чаркич* М. Креативность и стереотип в стихотворных дискурсах// Текст: стереотип и творчество/ Межвузовский сб. научных трудов. Пермский государственный университет. – Пермь: www.psu.ru. – 1998. – с.101-104.

КАЗЬМІНА Н.О.
(Мелітопольський пед. ун-т ім. Б. Хмельницького)

ПРОБЛЕМА ДВІЙНИЦТВА У ТВОРЧІЙ ЕВОЛЮЦІЇ СТІВЕНА КІНҐА

Стівен Кінґ дійсно може вважатися дзеркалом американської еволюції кінця XX століття, яка неминуче відбивається на всьому людстві. Він чітко розуміє свою суспільну фунцію і намагається не виходити за її межі. Але, як вважає багато критиків та літературознавців, творчість Стівена Кінґа належить до області масової літератури з її специфікою та особливою системою стосунків з іншими типами літератури [Чемоданов 2005, с. 1-3].

У США видається досить багато книжок, присвячених цьому авторові, але більшість з них має здебільшого довідковий характер, нагромаджуючи і систематизуючи інформацію, і практично не аналізують її. Проте, є і досить таки ґрунтовні роботи, присвячені його творчості. Особливо можна відзначити праці Стівена Спіньєзі, Майкла Коллінгса і Джорджа Біма. У Росії чи не єдина серйозна робота – це стаття А.І. Шемякіна "Містичний роман Стівена Кінґа" в книзі "Лики массовой литературы США"(рос.). Також нещодавно вийшла книга російського письменника та перекладача Вадима Ерліхмана «Король темної сторони». Проте з кожним роком, його творчість наближається до все більшого визнання. Стівен Кінґ як автор вимагає своєрідної реабілітації перед українським читачем, оскільки його романи переважно подавалися в дуже неякісних перекладах. Тому необхідно розвінчати існуючий міф про Стівена Кінґа-ремісника і довести, що він є автором не лише романів жанру жахів і містики, але і серьозної, елітарної, інтелектуальної і постмодерністської прози. Це ставить перед необхідністю дослідження творів популярного у всьому світі і вельми популярного на Україні письменника, типового і в той же час неординарного. Твори Кінґа не є ремісницькими виробами і дають багату їжу для міркування літературознавства.

У статті ми доведемо, що однією з провідних тем його творів є тема двійництва. Розглянемо такі його твори як «Таємне вікно, таємний сад», «Темна половина», «Мертва зона», «Сунична весна», «Людина, яка любила квіти».

Вивчаючи творчість письменника, ми з'ясували, що, навіть, у творчому шляху письменника присутній його двійник, Річард Бахман (творчій псевдонім Стівена Кінґа). Навіщо він вигадав собі псевдонім, вже маючи славу і гроші, може щоб

подивитися на свої твори з іншого боку, або письменицька фантазія не змогла пройти повз таку цікаву ідею. Так народився його роман про двійника письменника «Темна половина», у якому героя-протагоніста змальовано з самого автора. Ще у лоні матері Тед Бьюмонт увібрав у себе брата-близнюка, який багато років після відродився у образі його письменницького «альтер-его» Джорджа Старка. Старк – це жахливе створіння, яке прагне вбивати. Тільки дивом головному герою Бьюмонту вдається відправити свого двійника у забуття. Але пізніше із іншого романа Кінґа читач дізнається, що Бьюмонт скінчив життя самогубством, коли здогадався, що Старк – це плод його хворої свідомості, що всі злочини, скоєні Старком, насправді зробив він сам. Недарма у Старка були такі ж прикмети як і у Бьюмонда, навіть відбитки пальців. Саме так трапилось і у творі «Таємне вікно, таємний сад». У цій повісті двійник дуже нагадує створеного Кінґом двійника Річарда Бахмана – це незграбний провінциал Джон Шутер. Від головного героя Шутер вимагає лише однієї речі - визнати, що успішний письменник Морт Рейні вкрав в нього сюжет оповідання. Рейні намагається довести своє авторство, але це йому не вдається, тому що навколо починають відбуватися дивні речі, хтось вбиває його кота, спалює будинок, де мешкає його дружина. Рейні впевнений, що це помста Шутера. Тільки наприкінці твору стає зрозумілим, що Шутер – це вигаданий Мортом Рейні уявний образ, який з'явився від докорів сумління письменника. Колись замолоду Морт Рейні дійсно вкрав оповідання у свого більш талановитого однокурсника, чим і відкрив собі дорогу в літературу. Моральні докори довели його до роздвоєння особистості, а потім і до її повного руйнування. Намагаючись наказати себе, він робить це руками свого двійника. Можливо і сам Кінґ побоювався такого фіналу, тому і витісняв свого двійника у літературу [Ерліхман 2006, с. 150-151].

Дуже яскравий приклад двійників-антагоністів можна визначити в одному з найкращих творів Стівена Кінґа «Мертва зона». Це - роман-виховння і роман-попередження одночасно. Відношення, які пов'язують двійників-анагонистів – це протиборство та конкуренція. Структура, у якій вони реалізуються, зазвичай моделює контрастний соціум. Головний герой роману Джонні Сміт, який є символом «простого» американця має унікальні здібності передбачення майбутнього. Він намагається використати свій дар на добрі вчинки, але поступово бачить, що навколо дуже багато зла. Його антагоніст – це Грег Стілсон, кандидат в президенти, якого Кінґ ще на перших сторінках змальовує жорстокою та лихою людиною. Джонні Сміт чітко бачить майбутнє своєї країни з таким президентом - це ядерна війна. Єдине, що може зробити добропорядна людина, щоб врятувати все людство – це вбити Стілсона, вважає Джонні. Він намагається це зробити, але марно. Не можна подолати зло злом, доводить нам Стівен Кінґ. Тільки, коли люди побачили реальне обличчя цього політика, який не погребував затулитися дитиною від куль, Джонні всеж досяг своєї мети. Центральна метафора цього твору – це «мертва зона», яка втілює собою майбутнє, закрите від нас, в якому не має місця антигуманним тенденціям. Стілсон у романі – лише негативна тенденція, яка розвинулася до страхітливих розмірів. Але не можна відсікати усе «небажане» для розвитку універсуму, життя є таким яким воно є, ось у чому головна думка роману. Людина, нажаль, не досконале творіння. Ця недосконалість – неминучість виникнення «темного» боку людини та світу, може приймати будь які форми, навіть суто політичні. І тільки опанувавши «темнй» бік свого «я», людина може стати на бік Світла. Письменник послідовно проводить через увесь твір мотив обличчя і маски, прирівнює перше - до Світла, а друге – до Зла. Навіть у самому Джонні поєднуються можливості стівенсоновських Джекіла та Гайда (Кінг навіть не приховує аллюзії, навпаки спирається на неї). Також феномен двійництва можна прослідкувати і у другорядного персонажа Френка Додда, якого Джонні допоміг викрити. Френк несе в собі риси двох протилежних постатей,

зразковий полісмен та жорстокий вбивця дівчат, ці два обличчя поєднуються один з одним механічно: перед нами постає то один то інший. Лінія Френка Додда, причина жорстокості якого – це страшні знущання матері, які с дитинства розвинули в ньому патологічні відхилення психіки, стає однією з найважливих. Історія Френка Додда – це одночасно паралель історії самого Джонні Сміта, чия мати, навпаки, допомагає йому вчинити вірно, всупивши у протибій із Стілсоном. [Шемякин 1991, с. 331-332]. Таким чином, можна прослідкувати на протязі вього твору, що головні герої відображені як варіанти соціальних типів, а система їх співвідношень в сюжеті твору побудована за моделлю двійництва. Причому Стівен Кінґ вважає, що оточуюче середовище впливає на формування характерів героїв.

Поява двійника - один з улюблених сюжетів Кінга. В оповіданні «Людина, яка любила квіти» ми бачимо гарного молодика з букетом троянд, який йде по вулиці і всміхається перехожим. Всі вважають, що закоханий юнак поспішає на побачення до своєї коханої. Але досить скоро відкривається зловісна реальність – юнак вбиває дівчину, якій дарує квіти. Виявляється, він, у своєму божевіллі, бачить зовсім іншу, свою давно померлу кохану. Кожен раз він виходить з квітами на побачення і не може зупинитися, він мститься їм за свою помилку. Стівен Кінґ проводить такі паралелі як кохання-смерть, краса-вбивство. В середині художньої структури двійництва література опановує соціальну дійсність, яка пов'язана з вічними формами освоєння миру людською свідомістю, з опозицією «життя - смерть». Двійництво завжди балансує на межі життя та смерті. Практично всі літературні сюжети про двійників пов'язані з темою смерті. Також тема двійника є і у оповіданні «Сунична весна». У ньому оповідач із жахом розповідає про маньяка, який під пеленою туману вбиває дівчат у студентському містечку. Проходять роки, оповідач вже давно не студент, має дружину та дітей, але час від часу чує про вбивства. Тільки у кінці оповідання він розуміє, що вбивця – це він сам. Страх уразливості людського життя, його крихкості – і безсилля людини перед невідомим і незрозумілим, яке у будь-яку секунду може з'явитися, вбити, відняти близьких, – ось що мотивує твори Стівена Кінґа, а також відчуття людини, що живе на тонкому павутині, сплетеному над безоднею. І головне, що зробило Кінга Королем, – звичайно, його здатність описати це максимально достовірно. Коли жах встає з труни в готичному замку або вистрибує з амазонських джунглів – це скоріше смішно. Страшно, коли він приходить по електронній пошті, вилазить з холодильника, висовується із стоку раковини, сидить у твоєму мобільному телефоні та навіть є твоїм уявним двійником. Таким чином можна зробити висновок, що твори Кінґа відображують різноманітні види двійництва, які необхідно досліджувати та розробляти.

Більшість книжок Стівена Кінґа глибоко філософічна, і тому не варто лише поверхнево стежити за розвитком сюжету, це романи-притчі, що примушують зрілого читача надовго задуматися. Він не боїться писати про заборонені теми, як то смерть, руйнування, незвідане. Ламкість життя – одна з його улюблених тем. Стівен Кінґ – єдиний сучасний письменник, який об'єднав вміння створювати страшні історії, які тримають у напрузі до кінця, із тривалою історичною та літературною традицією. Його твори наповнені посиланнями на Американську історію та культуру.

Такі автори як Шарлотта та Емілі Бронте, Мері Шеллі, Брем Стокер, Вільям Шекспір, Едгар Алан По, Натаніель Готорн, Герман Мелвіл, Роберт Луїс Ственсон – лише декілька прикладів класичних письменників, які у свій час отримали подібне визнання. По-перше, Кінґ досить обдарований оповідач, він майстерно використовує елементи жахів, «грубі» прийоми та підсвідомі жахи людини, щоб захопити увагу читача. По-друге, він з розумом вкраплює елементи несподіванності, пропонує читачеві зазирнути по той бік персонажів, побачити їх темні приховані сторони, в нього добро і зло рівноправні супротивники. У будь-якому випадку навіть самі

запеклі супротивники комерційної літератури "не можуть відмовити" Кінґу "у реальних досягненнях в області новизни художньої мови" [Зверев 1991, с. 26].

Серед найкращих оповідних творів Стівена Кінґа, які позбавлені метафізичної ексцентрики, - повісті «Ріта Хейуорт і втеча з Шоушенка», «Тіло», «Здібний учень», романи «Долорес Клейборн», «Дівчинка, яка любила Тома Гордона». Всі ці твори позначені тонким психологізмом, сюжетною публіцистичністю, прискіпливою деталізацією та спостережливістю. Власне це той самий Кінґ, якого починають «відкривати» сучасні читачі [Бриних 2001, с. 135-140].

У своїх творах Кінг доволі часто використовує так звані «документальні вкраплення», як то протоколи судових засідань, цитати з газет, вирізки з листів, енциклопедичні статті, рекламні оголошення, рукописи художніх творів. Так, наприклад, у романі «Темна половина» цитати романа, які начебто написані головним героєм, винесено в епіграф, а у романі «Регулятори» є навіть дитячі малюнки. Такі містифікації необхідні авторові, щоб всебічно показати дійсність, змалювати як різні за ментальним складом люди незалежно один від одного добігають одного і того ж висновку про реальність існування злої сили, яка знаходиться поруч і навіть у середині свідомості одного з героїв. Ми немов би то чуємо думки або показання свідків події, які дуже відрізняються стилістично і емоційно, але схожі у головному. Поступово перед читачем відкривається, начебто складена з мозаїки цілісна картина, яку вже можно осягнути доволі в повній мірі. Це справляє враження документальної дійсності, читач відчуває реальність подій, які відбуваються у творі.

Вже за одне вміння лякати не навмисно – по-справжньому Кінґа варто було б раз і назавжди викреслити із списку тямущих ремісників і включити в когорту справжніх письменників. А його таланти цим не обмежуються. Талант будувати захоплюючий сюжет; тонке володіння психологією (і не тільки психологією страху); здатність чітко промальовувати побутовий фон – з його творів ми дізналися про реальну Америку більше, ніж з творів дюжини заокеанських реалістів.

Але що ж спільного між Кінґом-майстром та Кінґом-ремісником? На це запитання важко відповісти, хіба, що доведеться констатувати, що він власник виняткового універсального обдарування.

Тому необхідно ретельніше вивчити його творчість, особливу увагу приділити розвитку теми двійництва, яка доволі часто зустрічається в його творах. На сторінках Кінґа боротьба добра та зла предстає в більш сучасних її формах, які більш доступні масовому сприйняттю, орієнтовані на нього та не відступають від властивих йому цінностей. Світ Кінґа страшний, під час небезпечний, але зрозумілий, він вимагає від людини пізнати частину істини, в якій неминуче приховано відбито образ цілого.

Література

Вадим Эрлихман. Стивен Кинг: Король тёмной стороны. - Санкт-Петербург: Амфора, 2006. - 381 с. *Зверев А.* Что такое массовая литература. Лики массовой литературы США. - М.: Наука, 1991. - С. 26. *Михайло Бриних*. Непрочитаний і незбагнений Стівен Кінг//Всесвіт. Журнал іноземної літератури- №7-8. – Київ., 2001.- С. 135-140. *Шемякин А.М.* Мистический роман Стивена Кинга. Лики массовой литературы США. - М.: Наука, 1991. - С. 317-335. *Чемоданов А.* Исследование творчества Стивена Кинга. http://chemodanov.narod.ru/king.htm, *Beam G.* Stephen King from A to Z: An Encyclopedia of his life and work. - Andrews McMeel Publishing, 1998. - 288 p. *Stephen J. Spingesi.* Complete Stephen King Encyclopedia. - Career Press, 2003. - 364 p.